UITERWAARDEN NEDERRIJN

PROVINCIE UTRECHT

NATUURINRICHTING LUNENBURGERWAARD

PROJECTPARTNERS

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Utrechts Landschap

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Gemeente Wijk bij Duurstede

De Lunenburgerwaard is het uiterwaardengebied ten oosten van Wijk bij Duurstede. De provincie Utrecht en Rijkswaterstaat zien kansen om de natuur te versterken en gelijktijdig te voldoen aan de verplichte natuurdoelstellingen van de Europese Natura 2000, het Natuur Netwerk Nederland en de Kaderrichtlijn Water om de waterkwaliteit te verbeteren. Met deze verplichtingen willen we een meer verbonden natuurnetwerk langs de Uiterwaarden realiseren.

De Lunenburgerwaard kent al veel natuur en bijzondere dieren zoals de bever, de ijsvogel en de das en bijzondere planten zoals kruisdistel, kattendoorn en sikkelklaver. Met wat aanpassingen aan de bestaande natuur ontstaan meer kansen om het gebied te versterken en nog aantrekkelijker te maken voor plant- en diersoorten (biodiversiteit).

Rijntakken Uiterwaarden Nederrijn
Lunenburgerwaard maakt onderdeel uit van het Natura 2000-gebied Rijntakken Uiterwaarden Nederrijn. Dit is het gebied tussen Heteren en Wijk bij Duurstede. De Nederrijn moet in perioden met hoge rivierafvoer 1/6 van de Rijnafvoer voor haar rekening nemen. In perioden met lage rivierafvoer wordt het water op peil gehouden door de stuw bij Amerongen.
De uiterwaarden zijn gevarieerd in breedte en hoogteligging en bestaan voornamelijk uit graslanden afgewisseld met enkele akkers, meidoornhagen, knotwilgen, bosjes en moerasgebiedjes.

Kwartelkoning

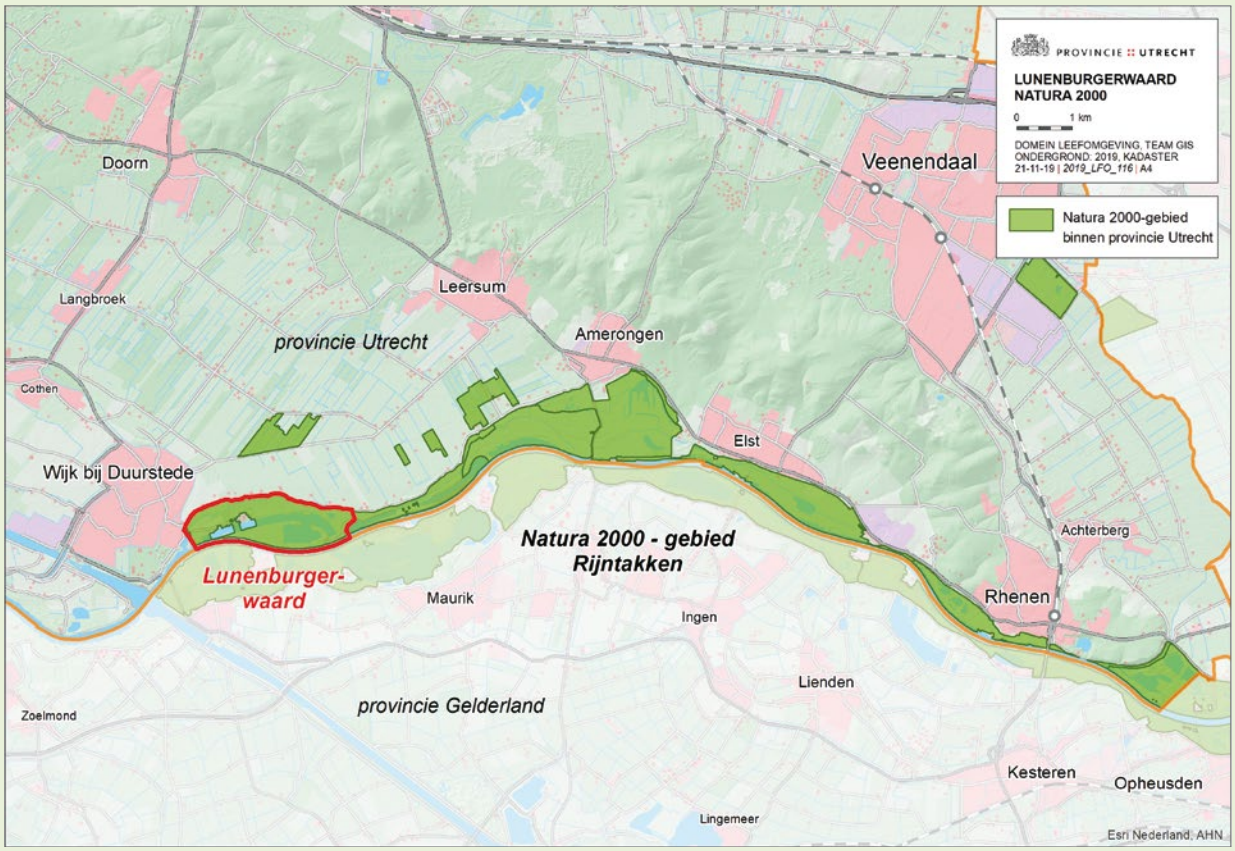
GEWENSTE NATUUR EN INRICHTINGSMAATREGELEN IN DE LUNENBURGERWAARD

Om de gewenste natuur te krijgen wordt in 2021 ongeveer 95 hectare bestaande natuur verbeterd. Een andere belangrijke maatregel om de natuur verder te verbeteren is het onderhouden van de natuur. Oftewel, het toepassen van beheer, zoals maaien. Dit gebeurt op gronden van Utrechts Landschap en Rijkswaterstaat.

Kaderrichtlijn Water
Rijkswaterstaat neemt maatregelen om de ecologische waterkwaliteit te verbeteren. Deze komen voort uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). De richtlijn bepaalt dat de wateren een goed leefgebied vormen voor de planten en dieren die er thuishoren. We willen dat oppervlaktewateren ecologisch weer goed functioneren. Die duurzame aanpak biedt kansen voor Nederland, de burger en ons bedrijfsleven. Er is nog grote winst te behalen door leefgebieden te herstellen, vissen ruim baan te geven en het water schoon en gezond te houden. Water stroomt van boven naar beneden en houdt zich niet aan grenzen. Daarom werkt Rijkswaterstaat nauw samen met de andere Nederlandse waterbeheerders en omringende landen om dit doel te bereiken.

Wat betekent Natura 2000

De biodiversiteit (soortenrijkdom) in Europa gaat al jaren achteruit. Duurzame bescherming van planten en dieren is hard nodig. Planten en dieren trekken zich weinig aan van landsgrenzen en daarom is het belangrijk om natuurbescherming in Europees verband aan te pakken. Zo voorkomen we dat de natuur in Europa en in Nederland steeds eenvormiger wordt. Daarvoor is in 1979 de Vogelrichtlijn opgesteld en in 1992 de Habitatrichtlijn. Deze richtlijnen hebben twee componenten: soortenbescherming en gebiedsbescherming. Alle EU-lidstaten wijzen beschermde gebieden aan voor specifieke (leefgebieden van) (vogel-)soorten. De onder beide richtlijnen aangewezen beschermde gebieden vormen het Natura 2000-netwerk. De Nederlandse bijdrage aan dit Europese netwerk van beschermde natuurgebieden bestaat uit ruim 160 gebieden. Deze gebieden liggen zowel op het land als op zee. De meeste gebieden zijn inmiddels definitief aangewezen.

Natura 2000-gebieden binnen de provincie Utrecht en Lunenburgerwaard uitgelicht

Natuur Netwerk Nederland
Het Natuur Netwerk Nederland (NNN) is opgericht nadat de natuur jarenlang achteruitging in Nederland. Veel natuurgebieden waren versnipperd waardoor het slecht ging met veel planten en dieren. Vooral dieren hadden onvoldoende leefgebied om zich voort te planten. Sinds 2013 is Natuur Netwerk Nederland de naam van de ecologische hoofdstructuur van Nederland. Een samenhangend netwerk van bestaande en toekomstige natuurgebieden in Nederland. Het vormt een belangrijk onderdeel van het natuurbeleid. Streven is de biodiversiteit in Nederland ten minste te stabiliseren, en dus verdere achteruitgang tegen te gaan.

Op deze pagina wordt beschreven welke maatregelen worden toegepast om de gewenste natuur te krijgen. De maatregelen hebben geen effect op de overige functies in het gebied.

MOERAS EN ZOETE PLAS
LOCATIE: PLASDRAS GRAVENBOL

Gewenste natuur: Op Gravenbol wordt een plas aangelegd met een breed moeras. Dit is een ondiepe geul met laagblijvende planten (zeggevegetatie) die bij hoog water in verbinding staat met de oude rivierarm (Dode Arm). Het moeras zal voor een deel permanent onder water staan. De plas en het moeras dragen bij aan de ontwikkeling van diverse soorten vis zoals zeelt, grote modderkruiper en bittervoorn, libellen en veel vogelsoorten variërend van steltlopers tot porseleinhoen, watersnip, eendensoorten en ganzen.
De plas versterkt ook de kwaliteit van de huidige natuurwaarden, want het gebied is al een belangrijk broedgebied voor verschillende soorten vanuit Natura-2000.
Ingreep: Ontgraven van een plas en een hoogwater instroom opening, aan de oude rivierarm, in de vorm van een drempel.
Beheer: De planten rondom het moeras zijn gevoelig voor begrazing. De planten worden dan ook uitgerasterd in het voorjaar en de zomer met de mogelijkheid van nabeweiding in het najaar. Er vindt jaarlijks een inspectie plaats om te bepalen of er moet worden gemaaid. Het beheer voor de omliggende natuurgraslanden blijft onveranderd.

NATUURVRIENDELIJKE OEVERS
LOCATIE: ZUIDOEVER OUDE RIVIERARM

Natuurlijke erosie van de oever

Gewenste natuur: Op de zuidoever van de oude rivierarm zijn op een aantal plekken de stenen kribvakken geërodeerd door golfslag, waardoor zandige ondiepe flauwe oevers zijn ontstaan.
Het is gewenst om dit verder door te zetten op de plekken waar nog steenbestorting aanwezig is, om ondiep water te creëren. De stenen bieden beschutting voor jonge vis en er kunnen algen en macrofauna op leven. Op de zandige oevers foerageren steltlopers en vindt de rivierrombout (libel) een plek voor zijn eieren. Het water van de oude rivierarm is foerageergebied voor watervogels zoals fuut, aalscholver, diverse eenden en ganzen.
Ingreep: De stenen worden in het water geschoven waardoor de oever minder golfslag heeft. De oevers zullen via natuurlijke erosie verder ontwikkelen.
Beheer: Beheer is nodig als te veel erosie plaatsvindt. Dit wordt periodiek gecontroleerd.

RIVIERHOUT
LOCATIE: OOSTEN OUDE RIVIERARM

BLIKONDERWATER, ONDERWATERFOTOGRAFIE

Gewenste natuur: Dood hout in het water dat grotendeels onder het water ligt vormt een voedingsbodem voor allerlei waterorganismen (macrofauna) en biedt beschutting voor jonge opgroeiende vissen. Hiervan profiteren weer visetende vogels (fuut en aalscholver) en het totaal levert een bijdrage aan de biodiversiteit voor het gebied.
Ingreep: Er worden dode bomen (20 stuks) geplaatst in het minst bevaren deel van de rivierarm. Hierdoor is er weinig hinder voor recreatie zoals de pleziervaart. Het dode hout wordt nabij de oude kribvakken geplaatst, waardoor een windvrij gebied ontstaat.
Dit gebied wordt tussen het rivierhout en de oeverlijn gecreëerd en kan leefgebied voor vis zijn en de ontwikkeling van oever-en waterplanten bevorderen.
Beheer: Om te zorgen dat het rivierhout op zijn plek blijft is verankering nodig. Er vindt periodiek een controle plaats voor de veiligheid en inspectie van de verankering van het rivierhout.

SANDENBURGERWAARD

Gewenste natuur: Na afronding van de ontgronding in de Sandenburgerwaard blijft een gebied met plassen, moerasgebieden en graslanden over. De plassen kunnen bij hoogwater soms worden verbonden met de oude rivierarm. Door de beperkte verbinding is er minder dynamiek in het water, waardoor er meer kansen zijn voor het ontstaan van helder water met een rijke waterplantenvegetatie. De drogere delen zullen zich ontwikkelen naar glanshaverhooilanden.
Ingreep: Om deze periodieke verbinding te realiseren wordt een hoogwater instroom opening gemaakt naar de oude rivierarm in de vorm van een drempel. Op basis van de jaarlijkse waterstanden is berekend hoe hoog deze drempel moet worden gemaakt om te zorgen voor voldoende uitwisseling van water. De verbinding met de rivierarm is minder vaak dan bij de plasdras Gravenbol. De Sandenburgerwaard is dieper dan het moerasgebied op Gravenbol.
Beheer: Het is belangrijk dat de drempel in de juiste vorm blijft voor de instroom van water. Er vindt periodiek controle plaats.

VOCHTIG HOOILAND EN GLANSHAVERHOOILAND
LOCATIE: VOORMALIG AGRARISCH PERCEEL

Gewenste situatie voor het gebied

Gewenste natuur: In het agrarische gebied ten westen van Sandenburgerwaard, ten zuiden van de dijk, worden graslanden ontwikkeld met deels een natte en droge ondergrond. Dit gebied is niet ontgraven door de steenfabriek, in tegenstelling tot het omliggende gebied waar grond is afgegraven (en vervuilde grond is teruggestort) voor het maken van stenen. Hierdoor is dit gebied kansrijk om bloemrijke graslanden te ontwikkelen (bevordering biodiversiteit) met soorten als ratelaar, gewone rolklaver, moerasrolklaver, geel walstro, dotterbloem en verschillende zeggensoorten.
Ingreep: Door de bovenste voedingsrijke laag af te graven worden de omstandigheden voor schraal en vochtig hooiland gecreëerd. De gewenste soorten worden met natuurmaaisel van andere locaties ingebracht.
Beheer: Het beheer bestaat uit maaien en afvoeren van het gras en geen bemesting.

DROOG SCHRAALLAND
LOCATIE: NOORDOEVER RIVIERARM

Gewenste natuur: Op de hogere delen in het gebied (stroomruggen, oeverwal, zomerkade) wordt droog schraalland ontwikkeld. Dit is een kenmerkend riviergebonden graslandtype dat belangrijk is voor verschillende insecten, zoals bijen.
Er staan al een aantal kenmerkende schraallandsoorten in het gebied, zoals kattendoorn en kaal breukkruid. Om het voor insecten nog aantrekkelijker te maken wordt de overgang van schraalgrasland naar struikgewas (struweel) verbeterd en versterkt.
Ingreep: Aanplant van verschillende struiksoorten langs de bestaande bosrand, ten oosten van de steenfabriek. Het struikgewas bestaat uit struiken van 1 tot 5 meter hoog.
Beheer: Het droog schraalland wordt beweid en niet bemest. In het struikgewas worden jonge bomen die spontaan groeien, eens per 10 jaar afgezaagd.

KRUIDEN- EN FAUNARIJK GRASLAND
LOCATIE: DIVERSE GRASLANDEN

Gewenste natuur: Diverse graslanden omvormen naar een grasland met meer bloemen zoals de boterbloem, de veldzuring en de margriet. Veel insecten en vogels profiteren van de bloemen.
Ingreep: Alleen beheermaatregelen worden toegepast.
Beheer: Het beheer bestaat uit maaien en afvoeren van gras. Geen bemesting.

NATUURAKKER-STRUWEELZONE EN RUIGTEVELD
LOCATIE: TEN OOSTEN VAN JACHTHAVEN

Natuurakker

Ruigte en struweel

Gewenste natuur: Meer kruidenrijke akkers ontwikkelen. Op de overgangen naar het bos wordt dit gecombineerd met een gebied van struiksoorten en bloeiende ruigtekruiden om de variatie in planten te bevorderen. Vogels, vlinders, insecten, vleermuizen en de das hebben hier baat bij.
Ingreep: Door de aanplant van verschillende struiksoorten, langs de bestaande bosrand, wordt een struweelrand gemaakt. Een struweelrand bestaat uit struiken van 1 tot 5 meter hoog.
Beheer: De natuurakker wordt in het vroege voorjaar ingezaaid en eventueel geoogst in het najaar. De ruigtekruiden worden jaarlijks of per twee jaar, in het najaar gemaaid, afhankelijk van de ontwikkeling/ verbossing. In de struweelzone worden struiken die zich omvormen tot bomen incidenteel verwijderd.

RIVIER BEGELEIDEND BOS
LOCATIE: BESTAAND BOS EN NIEUW AAN TE PLANTEN BOS

Huidige situatie van begeleidend bos

Gewenste natuur: Het bestaande en zeer waardevolle zachthoutooibos rondom de steenfabriek blijft behouden en wordt versterkt door uitbreiding. Dit is leefgebied van bijzondere planten- en diersoorten, zoals de wielewaal, de zomertortel, de nachtegaal en de bever. Ooibos is bos dat in de uiterwaarden groeit en kan variëren van vochtig tot nat zachthoutooibos en hardhoutooibos op de drogere delen. Het is in Nederland uniek om bos in de uiterwaard te behouden én te mogen uitbreiden in verband met de doorstroming van de rivier bij hoog water.
Ingreep: Aanplant van een perceel met inheemse boomsoorten, zoals esdoorn, populier en linde.
Beheer: De eerste tien jaar wordt het bos beheerd om het goed tot ontwikkeling te laten komen. Bij het wegvallen van bomen worden soms nieuwe bomen ingeplant of worden juist bomen verwijderd om ruimte te geven aan andere bomen of struiken.

OVERIGE MAATREGELEN

BESTRIJDING REUZEBERENKLAUW IN BOSRANDZONES

LOCATIE: ZOMERKADE EN BOSRANDEN

Gewenste natuur: In de bosrandgebieden komt een sterk dominante exoot voor; de reuzeberenklauw. Deze exoot staat de ontwikkeling van de bosrandgebieden in de weg. Door de reuzenberenklauw te bestrijden krijgen inheemse soorten van struiken en ruigtekruiden een betere kans en ontstaat een meer natuurlijke overgang.
Ingreep: Om de reuzenberenklauw te bestrijden is het nodig om de berenklauw, in een periode van 2 jaar, uit te steken en te maaien.

VERLEGGEN VAN EEN SLOOT

Het perceel waar de sloot wordt gegraven

Gewenste natuur: Om verdroging van de bosgebieden te beperken en de afwatering van de nog bestaande agrarische gebieden te garanderen wordt een sloot verlegd. Door het verleggen van de sloot ontstaan nieuwe ontwikkelkansen voor het bestaande bos.
Ingreep: Ten noordwesten van de steenfabriek wordt de sloot verlegd in noordelijke richting. Deze nieuwe sloot neemt de functie van het vervallen deel over.

BELEEFBARE NATUUR - WANDELROUTE

In het plan is een wandelroute opgenomen. Hierdoor wordt het gebied gedeeltelijk toegankelijk gemaakt voor wandelaars die willen genieten van de natuur. De wandelroute start in Wijk bij Duurstede en brengt de wandelaar langs de diverse soorten natuur die de Lunenburgerwaard rijk is; de schrale graslanden, de bossen en langs de waterpartijen. Met de wandelroute is geprobeerd om de mogelijkheden voor wandelen in de Lunenburgerwaard te verbeteren, zonder dat kwetsbare natuur hiervan schade ondervindt.

Er is getoetst of de inrichting van de wandelroute effect heeft op verschillende beschermde (vogel)soorten die in het gebied (kunnen) voorkomen. Het is belangrijk dat delen van het natuurgebied worden ontzien, hiervoor is een rustgebied in het oostelijk plangebied gemaakt, dit gebied is dan ook niet toegankelijk voor recreanten.

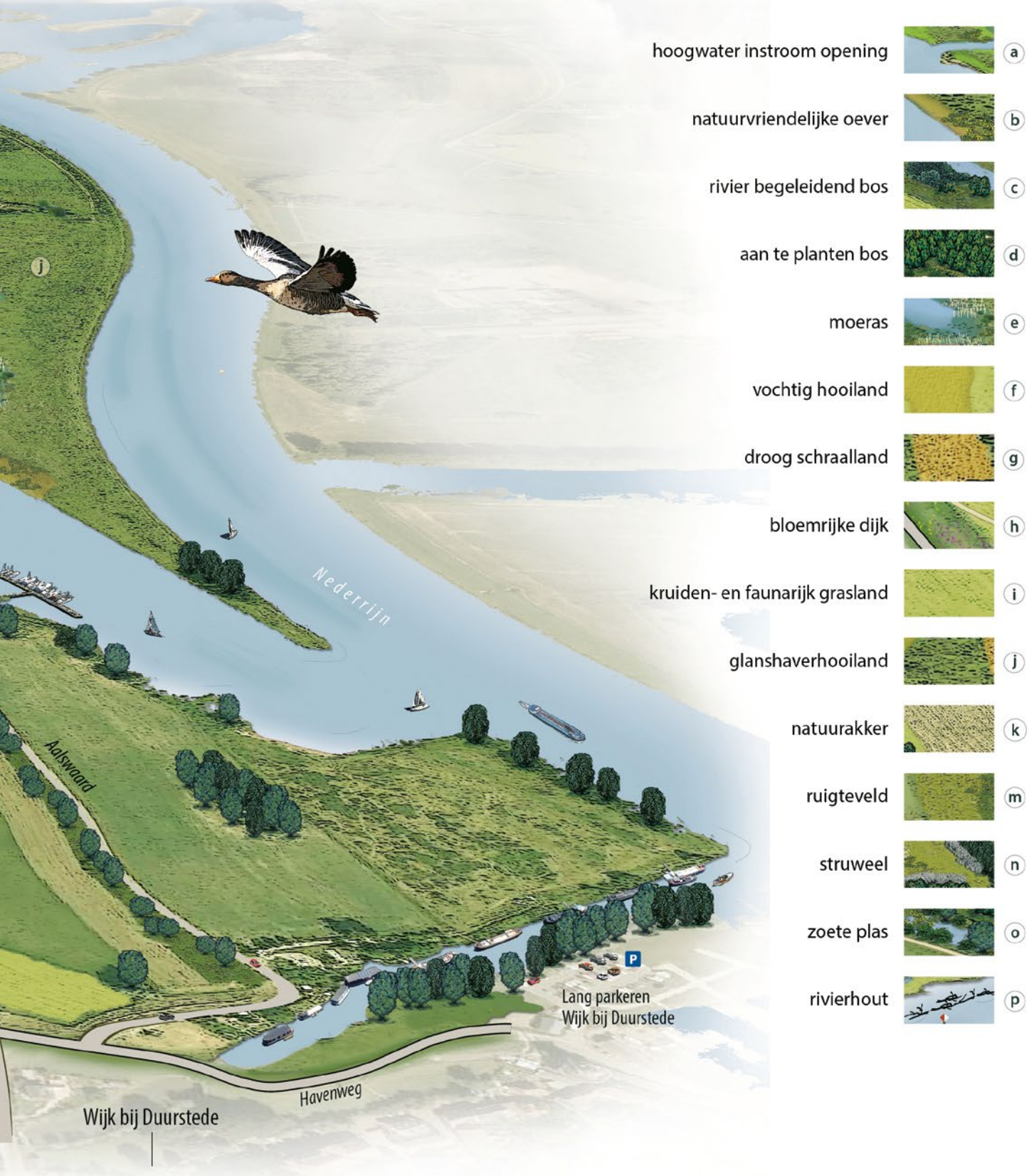
EINDBEELD NATUURONTWIKKELING

Hier ziet u het eindbeeld voor de natuurontwikkeling in de uiterwaard. Alle eerder genoemde maatregelen vindt u hier terug. Het ontwerp van de natuur in de dijkzone is nog niet bekend en daarom niet opgenomen.

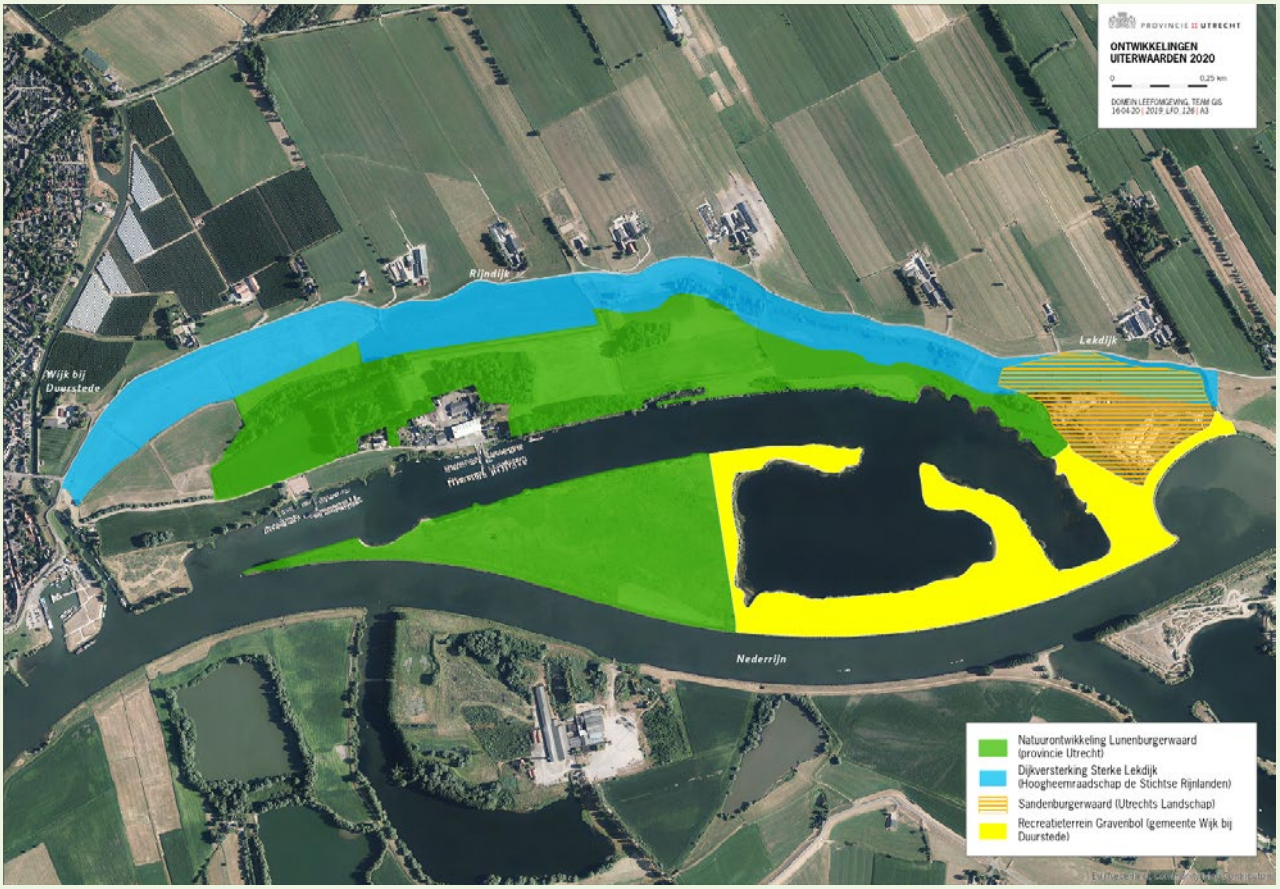
Vormgeving: **BURO GLAAP**
Juni 2020

LUNENBURGERWAARD, NA 2022

OVERIGE ONTWIKKELINGEN IN DE UITERWAARD

In de uiterwaard gebeurt op dit moment veel. Zoals de versterking van de Lekdijk en de zandwinning in Sandenburgerwaard. De provincie Utrecht heeft nauw contact met alle partijen over de werkzaamheden en het raakvlak met deze projecten, die geen onderdeel zijn van dit project. Op de onderstaande kaart staan alle projecten in de omgeving met de naam van de uitvoerder of eigenaar. Voor de gewenste ontwikkeling, verplaatsing van het dagrecreatieterrein Gravenbol, is nog geen uitgewerkt plan bekend.

Zicht op de Lunenburgerwaard vanuit Wijk bij Duurstede

Planning
Voordat de natuurontwikkeling wordt uitgevoerd moet eerst het vergunningsproces worden doorlopen.
Dit zal in het najaar van 2020 plaatsvinden. De natuurinrichting in de uiterwaard wordt medio 2021 uitgevoerd.
Het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden neemt de natuurinrichting in de dijkzone mee met het project Dijkversterking Wijk - Amerongen. De uitvoering van de dijkzone is gepland in 2023.

PLANNING

Verkenning	Planuitwerking		Realisatie
2019 - 1e helft 2020	**2020**	**1e helft 2021**	**2de helft 2021**
Opstellen schetsontwerp (SO) **Opstellen voorlopig ontwerp (VO)** **Communicatie VO** (o.a. info-bijeenkomsten, 1 op 1 gesprekken en nieuwsbrief) **Oriënterende onderzoeken** (o.a. bodem, milieu, natuur) **Opstellen definitief ontwerp (DO)**	**Nader onderzoek** (o.a. natuur, bodem, milieu, rivierkunde, archeologie) **Communicatie VO** (o.a. informatiebijeenkomst, 1op1 gesprekken, nieuwsbrief) **Vaststellen DO** **Communicatie DO** (o.a. 1op1 gesprekken website, nieuwsbrief) **Aanvraag vergunningen** **Inzage vergunningen ontwerpbesluiten** (6 weken) **Opstellen bestek**	**Inzage vergunningen definitieve besluiten** (6 weken) **Communicatie vergunningen-procedure** (informeren over procedure) **Vaststellen bestek** **Aanbesteding realisatie**	**Werk in uitvoering** (circa 6 maanden) **Inrichting van het natuurgebied** **Vanaf 2022 start het natuurbeheer.**

Contact & vragen
Heeft u vragen over de natuurontwikkeling van de Lunenburgerwaard of wilt u meer informatie?
Stuur een e-mail naar avp@provincie-utrecht.nl of een brief naar
Provincie Utrecht, Postbus 80300, 3508 TH Utrecht t.a.v. Natuurontwikkeling Lunenburgerwaard

Documenten
Op onze website vindt u meer informatie over de natuurontwikkeling en het ontwerp www.provincie-utrecht.nl/nederrijn

De volgende organisaties zijn betrokken bij dit project: provincie Utrecht, Rijkswaterstaat, Utrechts Landschap, gemeente Wijk bij Duurstede en Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden.

Meer informatie over dit project vind u op de website: www.provincie-utrecht.nl/nederrijn. Vragen over dit project kunt u per email stellen aan provincie Utrecht, afdeling Leefomgeving, team AVP: avp@provincie-utrecht.nl

Informatie over het aanliggende dijkversterkingsproject van HDSR staat op: www.destichtserijnlanden.nl/sterkelekdijk

Juli 2020

